

128 . Miercurea Ciuc | Județ: Harghita | Punct: Cioboteni - Fodor-kert | Anul: 2011

Anul: 2011

Cod RAN: 83339.30

Perioade: Preistorie, Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Epoca bronzului, Hallstatt, Epoca migrațiilor, Epoca medievală timpurie, Perioada modernă

Tipuri sit: descoperire izolată

Categoriile sit: Domestic

Autori: Judith Ács, István Botár, Lóránt Darvas

Instituții: Muzeul Secuiesc al Ciucului, Miercurea Ciuc, Muzeul Secuiesc al Ciucului, Miercurea Ciuc, Muzeul Secuiesc al Ciucului, Miercurea Ciuc

Raport

Grădina Fodor-kert se află în județul Harghita, pe valea superioară a Oltului, în Bazinul Ciucului, pe limita nord-estică a orașului Miercurea Ciuc, pe teritoriul fostului sat Șumuleu, înglobat în oraș, la cca. 300 de metri la vest de biserica parohială Sântul Petru și Pavel, pe o pantă vestică, care este delimitată de pârâul Șumuleu (și strada Kajoni Janos) dinspre sud și de drumul spre Păuleni dinspre vest.

Cercetarea arheologică a fost inițiată de Fundația Csibész Alapítvány, care dorește să ridice o nouă clădire în această zonă. Săpătura arheologică a fost organizată de Muzeul Secuiesc al Ciucului. Cercetarea a fost efectuată în perioada 30 martie-20 iunie 2011.

Situl este cunoscut încă din anii 50, când Kovács Dénes, directorul muzeului proaspăt fondat din Miercurea Ciuc, a inițiat săpături în zona serelor de flori și a colectat material arheologic din grădina caselor învecinate. Ceramica a fost datată de el și de arheologii care au vizitat șantierul (între altele și Constatin Preda, Székely Zoltán, Ferenczi Sándor), în perioada migrațiilor.¹ Ca urmare a acestei descoperiri, Fodor-kert a devenit ținta a mai multor periegeze în deceniile următoare.² În cursul acestor periegeze s-a colectat material din diverse epoci: preistorie, epoca migrațiilor și epoca medievală. Periegezele au delimitat întinderea sitului, care se concentrează pe partea sudică și sud-vestică a dealului. Situația a fost controlată cu ocazia cercetării preventive anterioare construcțiilor de la pensiunea Vardomb în 2005.³ Ulterior o cercetare preventivă în grădina unei case din strada Kajoni (Muzeul Carpaților Răsăriteni, Valerii Kavruk, 2005), deci pe latura sudică a dealului, a identificat pe o suprafață mult mai mică mai multe complexe arheologice.⁴ Scopul cercetării din 2011 a fost descărcarea de sarcină arheologică a suprafeței care va fi construită.

Pe baza sondelor inițiale (1 x 1 m), humusul a fost îndepărtat cu excavatorul sub stricta supraveghere a mai multor arheologi. Odată cu îndepărtarea humusului, petele pigmentate (complexele) apărute au fost numerotate în ordinea apariției, și ulterior au fost răzuite manual pentru delimitare certă. După delimitarea complexelor, acestea au fost documentate fotografic, prin desene, iar în cazurile mai importante s-au făcut mai multe desene și fotografii de detaliu.

Pe baza datelor anterioare ne-am așteptat la un sit - așezare deschisă, în care complexe arheologice din diferite epoci vor apărea la aceeași adâncime împreună. Am identificat un număr de 72 de complexe (o parte a complexelor inițiale s-a dovedit a fi complexe „false” - inexistente, cca. 5 numere). O mare parte dintre acestea sunt urme de pari, altele sunt gropi pentru deșeuri menajere sau depozitare. Cele mai importante sunt cele patru gropi ale caselor adâncite în pământ. Complexele, cum era de așteptat, aparțin mai multor perioade, care au apărut în același nivel, fără straturi independente. Deși inițial ne-am așteptat la un număr mare de complexe preistorice, mai ales din epoca bronzului și fierului, în suprafața cercetată nu a fost identificat nici un complex care poate fi datat cu certitudine în aceste epoci. Majoritatea complexelor aparțin culturii Sântana de Mureș - Cerneahov din secolul IV. Cel mai important dintre acestea este complexul nr. 32, care este o casă adâncită, cu cuptor de piatră, fiind prima casă din această perioadă din bazinul Ciucului

documentată integral.⁵ Materialul colectat din casă este destul de sărăcăcios și pare să sugereze că locuința a fost abandonată și „curățată”.

În această perioadă trebuie să presupunem și existența unor clădiri neadâncite, de suprafață, în unele cazuri urmele parilor fac chiar posibilă reconstituirea planului. În șirul complexelor „vizigote” trebuie menționate și uriașele gropi în formă de sac, care au adâncimi de 2,5 m sub nivelul de călcare (G 12., 16./38?). Din complexele culturii Sântana de Mureș - Cerneahov am colectat fragmente ceramice lucrate la roată, din pastă fină, lustruite, de culoare gri, roșu și negru, Krausengefasse, și ceramică de uz și factură casnică făcută cu mâna (vase cu profile simple, cu pastă pietroasă, arse incomplet). Printre piesele din metal menționăm un vârf de lance. De remarcat faptul că majoritatea fragmentelor ceramice (min. 90%) este lucrată cu mâna și doar o mică parte aparține vaselor lucrate cu roata rapidă, lustruite, cu pastă fină, de culoare gri, negru și roșu-gălbui. În așezare prelucrarea zăcămintelor de fier a fost intensă, în majoritatea gropilor am identificat bucăți de zgură de fier. Prelucrarea s-a făcut chiar pe sit: în G 38 am găsit bucăți mari dintr-un cuptor metalurgic. Aceasta a fost confecționat din „benzi” mari de lut ars la roșu, a căror grosime era 2-3 cm, iar înălțimea variabilă între 1-14 cm. Aceste benzi erau așezate una peste alta, astfel formând un cuptor cilindric-conic, cu un diametru de cca. 35 de cm. Fragmentele găsite în G 38 nu aveau urme de zgură în interior, deci par să fie elemente stricate, nefolosite. Presupunem că petele arse ale complexului 15 sunt și ele rămășițele procedurii de preparare sau prelucrare a zăcămintelor.

Potrivit numărului mare și densității complexelor aparținând culturii Sântana de Mureș - Cerneahov, așezarea din secolul al IV-lea a fost locuită timp îndelungat.

Urmele de locuire de după secolul IV lipsesc, astfel se pare că după emigrarea goților (sfârșitul culturii Sântana de Mureș - Cerneahov) trebuie să presupunem un hiatus de câteva secole în viața așezării. Un nou orizont subțire de locuire este semnalat de G 17/19, care este urma unui bordei adâncit din sec. VI-VII. Acesta aparține, potrivit ceramicii (de factură exclusiv manuală - tăvi de copt), unei așezări slave. Această casă cu cuptor de piatră, cu stâlpi pe colțuri, nu este înconjurată de alte complexe contemporane, astfel se pare că era un edificiu singular, și/sau se afla ori la extremitatea satului, ori a fost folosit pe un termen foarte scurt. Casa avea o construcție specială, grinzile de suport din colț erau așezate în afara gropii propriu zise, și între ele era un fel de traversă înfiptă, pe care era așezat probabil zidul casei. Prin G17/19 am reușit să documentăm prima casă a acestei epoci în bazinul Ciucului, fără analogii locale publicate, perioada fiind anterior cunoscută doar prin materiale colectate fără context arheologic.

Potrivit datelor colectate în cursul cercetării actuale, acest orizont a fost urmat iarăși de un hiatus în așezare, următoarele urme de locuire aparținând secolelor XI-XII. Deși acest orizont nu pare la fel de dens ca și cel din secolul al IV-lea, complexele din această epocă fiind în număr mult mai redus (fără gropi, șanțuri, etc.), am identificat urmele a două case adâncite, cu cuptoare formate din lut (G8/9 și 71) și câteva gropi. Se pare deci că așezările ulterioare culturii Sântana de Mureș - Cerneahov au fost mai spațioase. Din umplutura și vatra caselor arpadiene am colectat fragmente ceramice lucrată la roata înceată, decorate cu linii și benzi ondulate, împunsături, cazane din lut. Analogii datate cu monede pentru materialul nostru le putem găsi la Cluj, în săpătura de la Mănăștur.⁶ Ultimele, și de fapt primele locuințe din această epocă în zona Ciucului au fost documentate în anii 50.⁷

Așezarea medievală din Fodor-kert este strâns legată de primele faze ale Bisericii Sfântul Petre și Pavel, care se situează la cca. 300 de m spre vest.⁸ Cercetările de aici au identificat existența unei biserici de piatră încă din secolul al XII-lea, astfel locuitorii satului erau constructorii sau între primii credincioși a bisericii de deal.

În concluzie trebuie să subliniem că cercetarea preventivă a sitului a adus informații substanțiale privind arheologia secolelor IV-XII, cunoștințe care sunt noutăți arheologice absolute în bazinul Ciucului. Complexele arheologice apar la adâncimi mici (-0,30 m) și foarte dense.

În următoarele rânduri vom prezenta datele principale ale câtorva complexe mai importante cercetate. Abrevierile: d - diametru (în cazul gropilor circulare), lă - lățime, l - lungime, a - adâncime (măsurate de la nivelul taluzării), u - umplutură, m - cele mai importante materiale arheologice, d - datare, s - secol, r - relația cu celelalte complexe, n - note suplimentare. În cazul în care unele date sau observații, determinări sunt incerte, acest fapt a fost marcat cu semnul întrebării pus în paranteză -(?) -. Datele sunt scoase din baza de

date a raportului original.

- vatra unui cuptor din lut de suprafață, formă: ovală; l: 70 cm; lă: 60 cm; a: cm; u: fragmentele boltei căzute din lut ars; m: fragmente ceramice lucrate la roata înceată, decorate cu incizii în lini și benzi de val; d: s. 11-12; r: aparține casei nr. 9. vezi mai jos; n: ;

- groapa unei case adâncite, formă: dreptunghiulară; l: 300 cm; lă: 280 cm; a: 0-30 cm; u: pământ negru pigmentat cu chirpici, cărbune; m: fragmente ceramice contemporane cu G8. ; d: s. XI-XII.; r: ; n: urme de pari în colțuri, partea sudică mai puțin adâncă are contur incert, intrarea la fel nesigur. groapă, formă: ;

- groapa unei case adâncite, formă: dreptunghiulară, în colțuri, depășind planul casei urmele stâlpilor adâncite, sub laturile verticale un „șanț” orizontal adâncit parțial sub marginea gropii („perete”) - urma unei traverse/înveliș interior (?); la mijloc o grămadă mare de bolovani - pietrele cuptorului din colțul nord-estic care a fost deranjat ulterior de G 55. Vatra propriu-zisă arsă la roșu destul de mic 40x70 cm, intrarea nesesizată; l: 340 cm; lă:345 cm; a: 34-50 cm; u: pământ negru pigmentat cu mult cărbune; m: fragmente ceramice lucrate cu mâna, între altele mai multe tăvi, fusoiole; d: s. 6-8.; r: deranjat de groapa 55 (sec. XIII.); n: prima casă din această epocă din bazinul Ciucului;

- groapa unei case adâncite, formă: dreptunghiulară; l: 350 cm; lă: 370 cm; a: 40-50 cm; u: pământ negru amestecat; m: fragmente ceramice lucrate la roata rapidă (gri, gălbui lustruit) și cu mâna (cca. 80%), greutate de la război de țesut, zgură; d: s. IV. ; r: acoperă groapa 58., datat tot în sec.IV; n: în colțuri urme de pari adâncite, în colțul nord-estic ruinele unui cuptor de piatră din bolovani mari, vatra propriu-zisă având 60 x 60 cm, urmele de înveliș sau traversă pe laturi, prima casă din cultura Sântana de Mureș -Cernehov din bazinul Ciucului;

- groapa unei case adâncite. Partea sud-vestică a complexului a fost distrusă de eroziune/agricultură/taluzare. Formă reconstruită: dreptunghiulară, în colțul nord-estic un cuptor din lut, în vatra căreia a fost lipită ceramică dintr-un vas făcut la roata înceată; l: 380 cm; lă: min. 220 - dar foarte probabil ajungea la 300 cm; a: variabilă, pe partea estică intactă 36 cm; u: pământ gri cărbunos; m: fragmente ceramice lucrate la roata înceată, decorate cu linii și benzi în val, împunsături cu pieptenele, cazane de lut; d: s. XI-XII.,r: acoperă G 38 și 72; n: .

Note

- 1. Raport în manuscris în arhiva Muzeul Secuiesc al Ciucului.
2. Janovits Istvan: Noi periegehe arheologice din depresiunea Ciucului. Angustia 4.1999. 123-124.
3. Botár István: Raport de supraveghere arheologică. Manuscris, Muzeul Secuiesc al Ciucului.
4. <http://cimec.ro/Arheologie/cronicaCA2006/cd/index.htm>. Raportul cu numărul: 116.
5. Pentru siturile și materialul arheologic al culturii Sântana de Mureș - Cernehov din bazinul Ciucului vezi Botár István: A Marosszentanna - Csernyahov kultúra régészeti emlékei a Csíki-medencében I. Erdély és kapcsolatai a kora népvándorlás korában. Székelykeresztúr, 2011. 15-38.
6. Iambor, Petre - Matei, Ștefan: Incinta fortificată de la Cluj Mănăștur. AMN 16. 1979. 599-620. Idem: Noi cercetări arheologice la complexul medieval de la Cluj-Mănăștur. AMN 20. 1983 131-146. Respectiv: Iambor, Petre - Matei, Ștefan- Halașu, Alexandru: Considerații privind raportul cronologic dintre așezarea și cimitirul de la Cluj-Mănăștur. AMN 18. 1981.
7. Constantin Preda: Săpături arheologice de la Sâncrăieni. MCA 6. 1959, 831-832., 847-853.
8. Botár István: A csíksomlyói Szent Péter és Pál plébániatemplom régészeti kutatása (2002-2005). In: A Csíki Székely Múzeum Évkönyve 2007-2008. Humán és természet.

Informații suplimentare online

[Raportul 4847 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)